

BRENT Crude Oil (\$/b)		WTI Crude Oil (\$/b)	
23/06/2023 73.40	30/06/2023 74.49	23/06/2023 68.81	30/06/2023 69.91
<p>— Brent Crude</p>		<p>— WTI Crude</p>	
Henry Hub Natural Gas (\$/MMBtu)		Europe & Asia Natural Gas (\$/MMBtu)	
23/06/2023 2.60	30/06/2023 2.69	21/06/2023 11.32 12.48	28/06/2023 11.09 12.07
<p>— Natural Gas</p>		<p>— Dutch TTF Natural Gas — LNG Japan/Korea Marker</p>	

پویایی های بازار

بهای قیمت حامل های انرژی سه شاخص اولیه جهانی از رشد نسبی در هفته اخیر حکایت می کند. هر چند که وفور عرضه و نگرانی نسبت به کمتر شدن رشد تقاضا مانع بالا رفتن بیشتر قیمت نفت خام شده است. صبح امروز نفت خام برنت دریای شمال در لندن به قیمت ۷۴,۹۰ دلار به ازای هر بشکه معامله شد که حدود ۲ دلار بیشتر از هفته گذشته است. شاید یکی از دلایل آن وارد شدن به فصل تعمیرات سالانه در پالایشگاه ها از اواسط تابستان باشد. نفت خام وست تگزاس اینترمدییت به قیمت هر بشکه ۷۰,۶۴ دلار به فروش رفت. یعنی مجدداً نفت خام شاخص ایالات متحده به کریدور ۷۰ دلار وارد شد. اما نمی توان از تأثیر برخی از گمانه ها مبنی بر اضافه نمودن بیشتر نرخ بهره توسط فدرال رزرو بر بازار سرمایه گذاری در صنایع نفت و گاز ایالات متحده سخن نگفت. در بازار گاز طبیعی در منطقه هنری هاب یک میلیون واحد حرارتی انگلیسی (بی تی یو) به قیمت ۳,۵۹ دلار معامله شد. این عدد رشدی برابر ۵ درصد نسبت به هفته های گذشته را نشان می دهد. همین مقدار از گاز طبیعی مایع شده در بازار روتردام در اروپا به ۱۱,۰۹ دلار به فروش رسید. در شرق دور همین مقدار گاز طبیعی به ۱۲,۰۷ دلار هر میلیون بی تی یو معامله گردید.

عوامل افزایش قیمت

➤ **فرمان ممنوعیت فروش نفت و فرآورده های نفتی روسیه بر اساس سقف قیمت:** «ولادیمیر پوتین» رئیس جمهور روسیه، فرمان ممنوعیت فروش نفت و فرآورده های نفتی روسیه بر اساس سقف قیمت تعیین شده توسط ایالات متحده و کشورهای غربی را تا پایان سال ۲۰۲۳ تمدید کرد. پوتین نخستین بار این فرمان را در دسامبر ۲۰۲۲ امضاء کرده بود. در همین حال خبر می رسد که الکساندر نواک معاون نخست وزیر روسیه دستور داده است که فرآورده های روسیه برای صادرات مشمول سهمیه بندی گردند. این بدان معناست که عرضه فرآورده های نفتی روسیه در سال آینده با محدودیت روبرو خواهد شد. کشورهای گروه هفت، استرالیا، و ۲۷ کشور عضو اتحادیه اروپا سال گذشته میلادی با تعیین سقف قیمت ۶۰ دلار به ازای هر بشکه برای نفت روسیه که از طریق دریا حمل شود موافقت

کردند. این مکانیزم در واکنش به حمله روسیه به اوکراین و با هدف محدود کردن درآمدهای نفتی مسکو از پنجم دسامبر ۲۰۲۲ فعال شد. سیاست سقف قیمت، ابزار جدید سیاست اقتصادی برای دستیابی به دو هدف ظاهراً متفاوت است و از یک سو درآمدهای نفتی روسیه را محدود می‌کند و از سوی دیگر عرضه نفت روسیه را به منظور کاهش هزینه‌های انرژی مصرف‌کنندگان و کسب و کارهای سراسر جهان حفظ می‌کند. با این وجود از زمان آغاز جنگ در اوکراین، قیمت نفت کاهش قابل ملاحظه‌ای پیدا کرده و روسیه معاملات بهتری با کشورهایی که نفت روسیه را تحت مکانیزم سقف قیمت خریداری می‌کنند، نسبت به هند و چین که نفت اورال را با تخفیف بالایی می‌خرند انجام داده است. از سوی دیگر روزه‌های موجود در شبکه عرضه نفت، تأثیر سقف قیمت را کمرنگ کرده است. طبق گزارش بانک جهانی، اقتصاد روسیه در سال میلادی جاری تنها ۰٫۲ درصد کوچک خواهد شد که بسیار کمتر از رشد منفی ۲٫۱ درصدی در سال ۲۰۲۲ است و به لطف افزایش خرید هند و چین و همچنین کشورهای اروپایی که واردات نفت روسیه را ممنوع کردند اما مقادیر عظیمی از فرآورده‌های نفتی تولید هند و چین و همچنین امارات عربی متحده، سنگاپور، و ترکیه را وارد می‌کنند روی می‌دهد. هند به‌خصوص خرید نفت روسیه را به میزان چشمگیری افزایش داده است و واردات نفت به این کشور با رشد خیره‌کننده ۱۵۰۰ درصدی در مه ۲۰۲۳، به بیش از ۲٫۱۵ میلیون بشکه در روز رسید. تحلیلی که ماه گذشته از سوی اندیشکده مستقل فنلاندی مرکز تحقیقات انرژی و هوای پاک منتشر شد، نشان داد که مسکو موفق شده است درآمد حاصل از صادرات سوخت‌های فسیلی را با وجود اعمال ممنوعیت واردات از سوی اتحادیه اروپا در اواخر سال میلادی گذشته و سقف قیمت گروه هفت برای فروش نفت روسیه به این کشور بازگرداند. از زمان ممنوعیت واردات اتحادیه اروپا و سقف قیمت گروه هفت برای نفت روسیه، مسکو حدود ۵۸ میلیارد یورو (۶۲٫۵ میلیارد دلار) درآمد حاصل از صادرات نفت که از طریق دریا حمل شده را به‌دست آورده است. عمده این نفت در نفتکش‌های اروپایی یا تحت پوشش بیمه اروپایی حمل شده است. براساس گزارش اوایل پرایس، مکانیزم سقف قیمت گروه هفت، واردات فرآورده‌های نفتی پالایش شده از کشورهایی که به بزرگ‌ترین واردکنندگان نفت خام روسیه تبدیل شده‌اند را افزایش داده است. این یک شکاف بزرگ است که می‌تواند تأثیر تحریم‌ها بر روسیه را تضعیف کند.

➤ **جهش قیمت گاز در اروپا:** قیمت گاز طبیعی در اروپا به دنبال شورش در روسیه که به نگرانی‌ها نسبت به وضعیت عرضه اضافه شد، جهش پیدا کرد. هر چند اروپا، وابستگی خود به واردات گاز روسیه از طریق خط لوله را به میزان قابل توجهی کاهش داده است اما مسکو همچنان تأمین‌کننده اصلی گاز طبیعی مایع شده (LNG) اروپا باقی مانده است. اروپا همچنین میزان زیادی ال.ان.جی. از کشورهای دیگر نظیر ایالات متحده دریافت می‌کند و این سوخت، به‌طور کلی در تضمین عرضه در طول بحران انرژی بسیار مهم بوده است. عوامل دیگری نیز بازار گاز اروپا را تحت فشار قرار داده است. ارسال گاز از نروژ به دلیل ادامه تعمیرات تعدادی از تأسیسات، محدود مانده است.

عوامل کاهش قیمت

➤ **حمایت ایالات متحده از واردات نفت روسیه توسط هند:** «جان کربی» سخنگوی شورای امنیت ملی ایالات متحده، گفت که این کشور هیچ اعتراضی به واردات نفت روسیه توسط هند ندارد اما امیدوار است این کشور سقف قیمتی تعیین شده توسط کشورهای غربی را رعایت کند. وی طی یک کنفرانس خبری در کاخ سفید گفت: «هند باید خودش درباره خرید نفت تصمیم‌گیری کند و امیدواریم شاهد خرید نفت با قیمت معادل یا کمتر از سقف تعیین شده از مسکو توسط دهلی نو باشیم.» واشنگتن و متحدانش قدم‌های گوناگونی را برای کاهش درآمدهای نفتی روسیه به بهانه درگیری نظامی با اوکراین در پیش گرفته‌اند. در دسامبر ۲۰۲۲ اتحادیه اروپا و کشورهای عضو گروه هفت سقف قیمت ۶۰ دلار به ازای هر بشکه را برای نفت روسیه تعیین کردند و در فوریه ۲۰۲۳ نیز واردات همه فرآورده‌های نفتی از روسیه به اروپا ممنوع شد. در واکنش به این اقدام هم مسکو مقاصد صادرات نفت خود را به سمت بازارهای آسیایی به‌خصوص هند و چین تغییر داد و از آنجائیکه تحریم‌ها دسترسی این کشور به نظام مالی غربی را مسدود کرده تصمیم گرفت تا به جای دلار و یورو نفت خود را به ارزهای ملی خود یا کشورهای خریدار بفروشد.

➤ **احتمال بازگشت ایران به بازار نفت:** در شرایطی که عرضه جهانی نفت افزایش یافته و اوپک پلاس تلاش می‌کند قیمت نفت را با کاهش تولید بالا ببرد افزایش تولید نفت ایران یک چالش جدید برای اوپک است. بازارهای نفت نگران بازگشت احتمالی نفت ایران به بازار در بحبوحه گزارش‌ها از احیاء مذاکرات تهران و واشنگتن هستند. برای ائتلاف اوپک پلاس

که تولید نفت خود را جهت حمایت از قیمت نفت پایین آورده بازگشت نفت ایران یک چالش جدید است. اوپک از سال ۲۰۱۶ میلادی با ۱۰ کشور غیراوپک از جمله روسیه برای مدیریت تولید نفت همکاری می‌کند و بیشتر اعضاء این گروه به تصمیمات گرفته شده پایبند هستند. با این وجود ایران، لیبی، و ونزوئلا در سال‌های اخیر از اهداف تولید اوپک پلاس معاف شده‌اند. معافیت ایران به ۲۰۱۹ و وضع دوباره تحریم‌های ایالات متحده باز می‌گردد که باعث کاهش شدید تولید و صادرات نفت این کشور شد. تولید نفت لیبی و ونزوئلا هم طی سال‌های اخیر کاهش یافته است. تولید نفت ایران اخیراً رو به افزایش بوده است. ایالات متحده در ۲۰۱۸ از توافق برجام کنار رفت و دوباره ایران را تحت تحریم قرار داد. تولید نفت ایران ۲ میلیون بشکه در روز کاهش یافت و در اواسط ۲۰۲۰ به پایین‌ترین رقم رسید، اما گفته می‌شود یک میلیون بشکه در روز از آن زمان افزایش یافته است. ایران اعلام می‌کند در مه ۲۰۲۳ بیش از ۳ میلیون بشکه در روز نفت خام تولید کرده است. ایران با کشورهای نظیر چین برای دور زدن تحریم‌های ایالات متحده و فروش نفت خود همکاری کرده و حالا روسیه راهبردهای ایران را برای مقابله با تحریم‌ها به کار می‌برد.

➤ **چشم‌انداز عرضه نفت در سال جاری میلادی:** در شرایطی که عرضه نفت ایران رو به افزایش است، اتفاقات مثبت بیشتری هم عرضه نفت دنیا را تقویت می‌کند که مهم‌ترین آن‌ها ادامه عرضه نفت روسیه علی‌رغم تحریم‌های اتحادیه اروپا و گروه هفت علیه صادرات نفت خام و محصولات پالایشی این کشور است. آژانس بین‌المللی انرژی در ژانویه انتظار داشت تولید نفت روسیه بیش از ۱,۳ میلیون بشکه در روز در سال جاری میلادی کاهش یابد و حالا این رقم تا ۰,۳ میلیون بشکه در روز پایین آمده است. همچنین با وجود اینکه تولیدکنندگان شیل ایالات متحده تحت فشار برای محدود کردن سرمایه‌گذاری خود پس از یک دهه سوددهی پایین قرار دارند، اما وزارت انرژی ایالات متحده پیش‌بینی خود از عرضه داخلی نفت را بالا برده است. این وزارت‌خانه انتظار دارد تولید نفت ایالات متحده یک میلیون بشکه در روز در سال جاری میلادی افزایش یابد و به سطح قبل از بحران کرونا برسد. با توجه به افزایش تولید کشورهایمانند برزیل، مکزیک، و گویان آژانس بین‌المللی انرژی انتظار دارد تولید نفت کشورهای غیراوپک ۱,۷ میلیون بشکه در روز در سال جاری میلادی افزایش یابد. علاوه بر این، ایران و روسیه تنها کشورهای تحریم شده‌ای نیستند که عرضه نفت آن‌ها رو به افزایش است. تولید نفت ونزوئلا هم پس از برداشته شدن برخی تحریم‌های واشنگتن حدود ۰,۵ میلیون بشکه در روز نسبت به پایین‌ترین رقم تولید آن در ۲۰۲۰ افزایش یافته و به ۰,۹ میلیون بشکه در روز رسیده است. شرکت نفت دولتی ونزوئلا

امیدوار است تولید نفت این کشور به بیش از یک میلیون بشکه در روز در سال جاری میلادی افزایش یابد. اما وضعیت ضعیف صنعت نفت این کشور پس از سال‌ها تحریم و سهل‌انگاری، احتمالاً اجازه این کار را نمی‌دهد. با توجه به افزایش جهانی عرضه، تعجب‌آور نیست که ائتلاف اوپک پلاس سیاست کاهش تولید را برای حمایت از قیمت نفت در پیش بگیرد. در واقع عربستان سعودی به حدی نگران مخاطرات بازار است که به تازگی اعلام کرده تولید خود را یک میلیون بشکه در روز در ماه ژوئیه پایین می‌آورد و احتمالاً این کاهش تولید را ادامه خواهد داد. اما از طرف دیگر، آژانس بین‌المللی انرژی و اوپک انتظار دارند تقاضا برای نفت در سال جاری میلادی حدود ۲,۴ میلیون بشکه در روز افزایش یابد که بیشتر نتیجه بازگشایی اقتصاد چین پس از بحران کرونا خواهد بود. آژانس بین‌المللی انرژی عقیده دارد کاهش تولید اوپک پلاس بازار را در نیمه دوم سال جاری با کمبود مواجه می‌کند و باعث کاهش ذخایر نفتی و بالا رفتن قیمت نفت می‌شود. اما کند شدن روند رشد اقتصاد چین و خطر رکود در ایالات متحده می‌تواند تقاضا را پایین بیاورد.

تفسیر مفهومی - توافق ۲۵ ساله ایران و چین و تاثیر آن بر بخش انرژی ایران

در اردیبهشت ماه ۱۴۰۰ توافقنامه‌ای ۲۵ ساله میان ایران و چین به امضاء رسید که در آن سطح همکاری‌های اقتصادی ایران پس از سال‌ها انزوای سیاسی و اقتصادی با چین به‌عنوان دومین اقتصاد بزرگ دنیا به‌خصوص در زمینه انرژی قابلیت ارتقاء خواهد داشت. این گزارش به توضیح چند نکته در ارتباط با بخش انرژی این توافق می‌پردازد.

- ۱- گذار انرژی مقوله‌ای مهم در سیستم‌های انرژی دو کشور بوده و نیازمند پیشرانی است که گاز طبیعی می‌تواند یکی از آن‌ها باشد. چین به دنبال دستیابی به منابع جدید گاز طبیعی به‌منظور دستیابی به اهداف بلندپروازانه خالص انتشار صفر خود بوده و ایران نیز کاهش ۵۰ درصدی شدت انرژی را هدفگذاری نموده است. از مفاد مهم توافقنامه بین طرفین، لزوم تأمین گاز برای پاکستان و چین از طریق کریدور (CPEC)^۱ توسط ایران است.
- ۲- چین به‌منظور دستیابی به اهداف زیست‌محیطی و بلندپروازانه‌ی کربن صفر خود نیازمند سوختی به نام گاز طبیعی است. طبق پیش‌بینی‌ها و گزارش مجمع صادرکنندگان گازی

¹ China-Pakistan Economic Corridor

تقاضای چین تا سال ۲۰۵۰ به دو برابر خواهد رسید که عمده آن به دلیل تغییر سوخت از زغال سنگ به گاز، توسعه خطوط لوله شهری، رشد اقتصادی، رشد شهرنشینی، و گازرسانی شهری عنوان شده است. چین در راستای بهبود امنیت انرژی خود نیازمند تنوع بخشی به سبد واردات خود به وسیله ی ایران است. از طرفی ایران پس از سالها دوری از اقتصاد جهانی به واسطه تحریمها نیازمند ورود سرمایه خارجی از طریق دومین اقتصاد بزرگ دنیا است. لذا نتیجه نیازمندیهای طرفین منجر به توافق مذکور شده است.

۳- چین یکی از مشتریان گاز ایران است و در مذاکرات گوناگون با مسئولین صنعت نفت ایران از تمایل خود برای اتصال گاز ایران از طریق خط لوله به کشور خود خبر داده اند. گاز ایران از سه طریق می تواند به چین منتقل شود، نخستین مسیر پاکستان، هند، و چین بوده که به خط لوله صلح مشهور است و تاکنون به دلایل سیاسی این خط لوله در پاکستان ساخته نشده است. مسیر دیگر افغانستان-چین است که بخش خصوصی افغانستان به دنبال واردات گاز از ایران است و در حال حاضر یکی از گزینه های روی میز است. اما مسیر سوم که گاز را به چین منتقل خواهد کرد مسیر صادرات گاز از طریق ترکمنستان و قزاقستان به چین است.

۴- برآورده نمودن نیاز روزافزون انرژی چین با تنها یک کریدور و تعداد کم تأمین کنندگان، امنیت انرژی چین را در معرض خطر قرار می دهد. در نتیجه، دو مشکل قابل توجه پیشروی کریدورهای انرژی چین قرار دارد؛ اول اینکه منابع انرژی آن متنوع نبوده اند، و دوم اینکه کریدور حمل و نقل سنتی چین از تنگه مالاکا عبور می کند که در دست نیروهای آمریکایی است. در چنین شرایطی یکی از اهداف راهبردی چین احداث یک کریدور جدید انرژی به منظور کاهش وابستگی خود به تنگه مالاکا است.

۵- از آنجائیکه ایران در سالهای اخیر به خصوص در فصول سرد با ناترازی گاز مواجه بوده است، امکان صادرات گاز ایران به چین با ابهام مواجه خواهد بود. سرمایه گذاری چین در پروژه های بهینه سازی از طریق سازوکار قانونی ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر یکی از راهکارها است. به موجب قانون مذکور سرمایه گذار می تواند در ازای سوخت صرفه جویی شده، به همان میزان حامل انرژی را صادر نماید. این موضوع می تواند به ایران در مسیر هدف خود برای کاهش ۵۰ درصدی شدت انرژی و نیل به سوی اقتصاد کم کربن در راستای گذار انرژی این کشور کمک شایانی نماید.

۶- با توجه به مصرف بی‌رویه و خارج از استاندارد گاز طبیعی در بخش‌های مصرف‌کننده نهایی، علیرغم تلاش‌های صورت گرفته جهت تولید حداکثری و تأمین کامل گاز در ایران، روند تراز منفی گاز و اعمال محدودیت در گاز مصرفی برخی بخش‌های مصرف‌کننده از سال‌های اخیر شروع شده و با ادامه روند کنونی مصرف گاز به‌ویژه در ماه‌های سرد سال، قطعاً در چند سال آینده این روند تشدید و کشور برای تأمین نیازهای داخلی و انجام تعهدات صادراتی گاز به کشورهای همسایه با مشکل مواجه خواهد شد. علاوه بر این، به‌طور کلی اجرای طرح‌های افزایش تولید و عرضه گاز، زمانبر بوده و نیاز به منابع مالی زیادی دارد، لذا تمرکز بر اجرای سیاست‌های بهینه‌سازی و صرفه‌جویی مصرف گاز (بدون کاهش سطح رفاه عمومی) یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر محسوب می‌شود. نکته قابل توجه اینکه، سرمایه‌گذاری لازم به‌منظور افزایش بهره‌وری و کاهش مصرف بی‌رویه گاز در بخش‌های مختلف، به مراتب کمتر از سرمایه‌گذاری لازم جهت احداث واحدهای جدید تولید و پالایش و انتقال همان میزان گاز صرفه‌جویی شده است. بر این اساس، انجام سرمایه‌گذاری برای کاهش مصرف گاز همزمان با سرمایه‌گذاری برای افزایش تولید گاز، علاوه بر مزایای اقتصادی، موجب تأمین امنیت انرژی، کاهش سطح آلاینده‌گی شهرها و متعاقباً توسعه پایدار خواهد شد.

۷- با هدف قرار دادن توافقنامه ۲۵ ساله میان ایران و چین و با تمرکز بر بخش انرژی آن، طرحی می‌تواند عنوان شود که تحت آن چین بتواند با سرمایه‌گذاری در بخش انرژی ایران که توسعه تجدیدپذیرها و احداث سیکل ترکیبی مورد تأکید آن قرار گرفته است، به منابع مازاد گازی برای واردات دست یافته و ایران با وجود ناترازی گاز قادر به انجام تعهد خود باشد. دسترسی به گاز طبیعی ایران از این حیث برای چین با اهمیت است که به آن کمک می‌کند تا به اهداف زیست‌محیطی خود در افق ۲۰۵۰ دست پیدا کرده و با دسترسی به یک منبع انرژی جدید سبد واردات خود را در جهت تقویت امنیت انرژی متنوع سازد. سرمایه‌گذاری چین در بخش تجدیدپذیر ایران نیز به این کشور برای تحقق کاهش شدت انرژی و افزایش سهم تجدیدپذیر به ۱۰ هزار مگاوات کمک خواهد کرد.

۸- عدم کفایت توان تولیدی داخل برای توسعه تجدیدپذیرها تا ظرفیت هدف، وزارت نیرو ایران را نیازمند به مشارکت چین برای توسعه فناوری‌های خورشیدی و بادی در کشور می‌کند. با توجه به لزوم برنامه‌ریزی در بخش انرژی کشور جهت هدایت سرمایه‌گذاری خارجی به‌منظور انتفاع حداکثری از منافع آن، می‌بایست اولویت‌بندی توسعه پروژه‌های تعریف شده با توجه به امنیت انرژی ایران به درستی صورت پذیرد. با توجه به نظرات

کارشناسان و ظرفیت‌های موجود ایران، اولویت توسعه و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های ذیل ماده ۱۲ می‌تواند به ترتیب خورشیدی، بادی، سیکل ترکیبی، زمین گرمایی، و آبی باشد.

۹- چین نیازمند انرژی ایران بوده و روابط طرفین در مسیر پیشرفت قرار دارد اما موانع جدی پیشروی آن وجود دارد. تحریم‌های ایالات متحده، جایگزینی نفت روسیه، و توسعه خطوط لوله آسیای مرکزی و خط لوله جدید گاز طبیعی چین با روسیه از چالش‌های توسعه روابط پکن با تهران است.

همکاران این شماره: محمدعلی اسلامی، حسن راعی، و عباس ملکی